

Maailemanmatkat

Ville Hänninen

Tulenarka albumi on kestänyt aikaa

Hector Oesterheld – Alberto Breccia
– Enrique Breccia: Che
FRÉON

Christer Kihlmanin ”20. vuosisadan Pyhäksi Yrjänäksi” kutsuma vallankumouksellinen Ernesto Che Guevara (1928–1967) ei menettä lumovoimaansa. Ikoniksi muuttuneet kasvot on valjastettu aikaa sitten markkinatalouden palvelukseen.

Mutta minkälainen todella oli Chen elämä? Siitä tekee selkoa belgialaisen Fréonin julkaisema, Hector Oesterheldin käsikirjoittama ja Alberto Breccian sekä hänen poikansa piirtämä albumi Che. Kyseessä on muun muassa Kersantti Kirk ja Ernie Pike –sarjakuvistaan muistutun Oesterheldin (1916–1977) sekä liki kaikkien tunnettujen lajiyyppien kanssa suverenisti toimineen Alberto Breccian (1919–1993) yhteistyön hedelmistä kenties kaikkein makoisin – tai vähintäänkin yksi kiinnostavimmista.

© Oesterheld, Breccia

Tarina albumiin takana on hyvätävä. Oesterheld ja Brecciat alkoivat vuonna 1968 tehdä Chen elämäkertaa sarjakuvamuodossa – osin poliittisista, osin taiteellisista syistä. Chen jälkeen oli tarkoitus tehdä kokonainen albumisarja latinalaisen Amerikan vallankumouksellisista, Zapatasta Sandiinoon.

Toisin kävi. Vuonna 1974 Argentiinassa nousi valtaan Juan Peronin leski Isabel Peron. Myyntimenestykseksi osoittautunut Che-albumi kiellettiin, ja siitä tuli omistajalleen tulenarkaa tavaraa. Kaikki löydettyt albumit sekä tarinan originaalit poltettiin.

Eikä tässä kaikki. Vuonna 1976 Peronin tilalle nousi sotilasjunta, joka tappoi Chen kustantajan, Oesterheldin ja hänen neljä tyttärtään.

Albumi ja sen myötä Oesterheldin perintö jäi kuitenkin elämään. 1980-luvun aikana Che on julkaistu Espanjassa ja Italiassa. Nyt ilmestynyt ranskankielinen laitos nostaa sen kuitenkin jo esipuheessaan ansaitsemalleen paikalle, sarjakuvan mestarteosten joukkoon.

© Oesterheld, Breccia

Rakenteellisesti albumi etenee kahdella tasolla. Tarinaa kuvaa Chen viimeistä taistelua, mönkään mennyttä vallankumouksyritystä Boliviassa, jonka seurauksena hänet tapettiin. Toisaalta lääkäriopinnotsa keskeyttäneen Chen elämää kuvataan kronologisesti kohdusta hautaan, tarkoituksensa selvittää, mikä johti taiteelliseen heräämiseen.

Lopputuloks on kestänyt hyvin aikaa. Oesterheld ja Brecciat ovat onnistuneet luomaan visuaalisesti huikean mutta myös älyllisesti haastavan kertomuksen niyyttiisiin mittoihin kohotetusta sissistä. Albumin leimaaminen poliittiseksi pamfletiksi olisi yhtä banaalia kuin sanoa, että Jaroslav Hasekin Kunnon Sotamies Svejkin seikkailut maailmansodassa ei ole hauska kirja, koska se on pasifistinen.

Karussa tarinassa yhdistyvät realismi ja kokeellisuus. Etenkin paikoin ekspressiivinen piirrosjälki saa haukkomaan henkeään.

This is the new 'cool-chirping', Ant... semi-improvisational, distinguished by an immediacy of communication; an expressiveness characteristic of the free use of the voice and forming a complex, flowing rhythm...

© Harvey Kurtzman

Ville Hänninen

Harvey hersyttelee heinäsiirkallaan

Harvey Kurtzman:
The Grasshopper And the Ant
DENIS KITCHEN PUBLISHING

Harvey Kurtzman (1924–1993) kuuluisi sarjakuvan jättiläisiin jo pelkästään sen vuoksi, että hän päätoimitti vuosina 1950–1953 EC:n klassikkolehtiä Two-Fisted Tales ja Frontline Combat ja perusti Madin vuonna 1952. Kurtzman myös piirsi kaikkiin edellämäin jutuun lehtiin. Ei pidä kuitenkaan unohtaa, että tuottelijas Kurtzman ehti 1950- ja 1960-luvuilla piirtää ja/tai käsikirjoittaa melkoisen määrän kiinnostavia sarjakuvia – lukekaapa vaikka Harvey Kurtzman's Jungle Book tai vasta julkaistut Little Annie Fanny -kokoelmat, niin tiedätte, mistä puhun.

Suomen kielellä Kurtzmania on nähty melkoisen vähän. Hei kato! -albumin (Jalava, 2000) ohella vain muutamia klassisia Mad-tarinoita.

Alun perin Esquire-lehdessä vuonna 1960 julkaistu The Grasshopper And the Ant on pieni helmi, joka

ansaitsee tulla luetuksi täkäläisilläänkin turuilla. Kurtzman kääntää klassisen tarinan ahkerasta muurahaisesta ja viituaan soittilevasta heinäsiirkasta riokkelasti nurinnsiikoiin, heittäen sekään tuhdin lusikallisen bebopia ja beatlyriikkaa. Heinäsiirran sanallinen akrobatia on huikeaa luettavaa.

Yhdellä kovakantisen pikkualbumin sivulla on aina yksi kuva. Ratkaisu korostaa kuvien maalausselisuutta. Varsinkin väritykseltään The Grasshopper And the Ant on kaunis.

Mika Lietzen

Sarjakuvien ulkopuolellakin on elämää

Frederik Peeters: Piules Bleues
ATRABILE

Sveitsiläisen Frederik Peetersin albumi on lahduttava poikkeus omaelämäkerrallisten sarjakuvien joukossa: sen aihe ei liity minkään sarjakuviin. Perinteisessä mielessä omaelämäkerrallisuus tarkoittaa selkärangattomia ameeboja, joita sarjakuvapiirtäjät vuodattavat omasta tyksistä

elämästään parempien ideoiden puutteessa. Peetersin tapauksessa tämä kauhuskenaario jää kuitenkin toteutumatta. Paperille oksennettujen sekavien tunteiden sijaan Piules Bleues tarjoaa selkeästi rakennetun ryhdikkään kokonaisuuden, joka toimii fiktion, ei päiväkirjamaisuuden ehdoilla.

Piules Bleues on kertomus Frederikin suhteesta nuoruudenihastukseensa Catiin ja tämän nuoreen poikaan. Monimutkaiseksi suhteen tekose, että Cati ja tämän poika ovat HIV-positiivisia.

Peeters maalaa tarinansa perusväreihin: elämä ja kuolema, rakkaus ja viha tasapainottelevat aiheina albumin sivuilla. Vakavasta teemastaan huolimatta Piules Bleues ei sorru onttoon melodraamaan; albumia leimaa kauttaaltaan rebellisyys ja tekijän viipittömyys aiheitaan kohtaan. Epätoivon ja synkkyyden korvaavat huumori ja positiivisuus; HIV ja AIDS jäävät taustalle melankoliseksi alavireeksi, niiden koskaan kuitenkaan unohtumatta.

Uuden ranskankielisen sarjakuvan tapaan Peeters ei myöskään pyri luomaan isetarkoituksellisesti taidetta. Kerronta toimii romaanimaisesti, hyödyntäen kaikki sarjakuvakerronnan tuomat mahdollisuudet mutta ilman perinteisen taidesarjakuvan ylitsepäsuavaa teennäisyyttä. Tarina on aina etusijalla.

Piules Bleues on ylistys elämän pienille hetkille. Eräät albumin parhaista kohdista ovat kuvauksia pienistä tapahtumista, kuten Frederikin ja Catin pojan välisestä suhteesta tai sängyllä lausutuista rakkaudentunnustuksista. Näiden varjopuolella Peeters käy läpi omaa suhdettaan lääkäreihin ja tieteeseen. Albumin loppupuolella tämä pääosin kriittinen suhde materialisoituu jäästä sulatetun marmutin muodossa.

© Frederik Peeters

Peetersin siveltimenjälki on upeaa katsottavaa. 190-sivuisen albumi on tiettävästi syntynyt neljässä kuukaudessa, mutta sitä on hankala uskoa. Piirrosten rentous ja vaivattomuus tukevat tarinan vilpittöntä tunnelmaa.

Pilules Bleues on vakuuttava ja kypsä esitys vielä nuorelta (s. 1974) tekijältä. Viitteitä Pilules Bleuesin kaltaisesta täysmittaisesta sarjakuvaromaanista on toki nähty Peetersin lyhyissä mutta taidokkaasti dramatisoiduissa kertomuksissa Atrabilen Bile Noire -antologioissa. Siitä huolimatta albumi on positiivinen yllätys. Sekä sisältö että kuvakerronta asettavat tulevalta sarjakuvaromaanilta vaadittavan tason varsin korkealle.

Tämän lisäksi Peetersin albumilla on suuri sydän; se valaa uskoa elämään hankalissakin olosuhteissa. Enempää tuskin voimiltään teokselta vaatia.

Ville Hänninen

Sarjakuvajournalismia kirjan muodossa

The Comics Journal Special Edition – Winter 2002 FANTAGRAPHICS

Sarjakuva-alan vaikutusvaltaisin, tasalaatuinen ja näkemysellisin aikakauslehti on ehdottomasti The Comics Journal. Kutakuinkin kerran kuukaudessa ilmestyvän lehden tavaramerkkejä ovat seikkaperäisen ja hyvin taustoitettun sarjakuvautisoinnin sekä suorastaan dogmaattisen supersankarisarjakuvien halveksunnan ohella pitkät, jopa 50-60 sivun mittoihin yltävät haastattelut. Pituus tuntuu toisinaan, useinkin, täysin perusteettomalta, kun kyseessä on vaikkapa unohdettu C-luokan EC-piirtäjä männävuosilta. Toisaalta parhaimmillaan nauhuriin tarttuneita viisauksia sarjakuvista ja joskus jopa ihan itse elämästäkin lukee mielikseen.

Nyt The Comics Journal on lähtenyt uusille urille. TCJ Special Edition on näyttävä ”kahvipöytäkirja”, joka sisältää artikkelien, haastattelujen ja muun normaalitavaran ohella sarjakuvapiirtäjien sarjakuvia – sarjakuvien piirtämisestä.

Koomista kyllä tekstit ovat lyhyempiä kuin normaali-muotoisessa Comics Journalissa. Kansikuvapiirtäjä Joe Sacco (mainio) haastattelukin on vain 18 sivua, joka vastaa ehkä 30 normaali-journalin sivua! Yhtä hämmäntävältä tuntuisi, jos Kalle Päätalo olisi alkanut eläkepäivillään kirjoittaa aforismeja.

Asiaan. Kahvipöytäkirjan etuihin kuuluvat mahdollisuus hyödyntää suuri-koisia kuvia ja avaraa taittoa. Tämä näkyy varsinkin kirjan ensimmäisessä arukkelissa pilapiirtäjä Ted Sullivantin tuotannosta. Kirjoittaja, vinkeistä mykkäsarjakuvistaan parhaiten tunnettu Jim Woodring on kärsinyt selvästi saatavilla olevan informaation puutteesta, mutta teksti pelastuu upean kuvamateriaalin ansiosta. Jättikoossa Sullivantin komea viivankäyttö pääsee oikeuksiinsa.

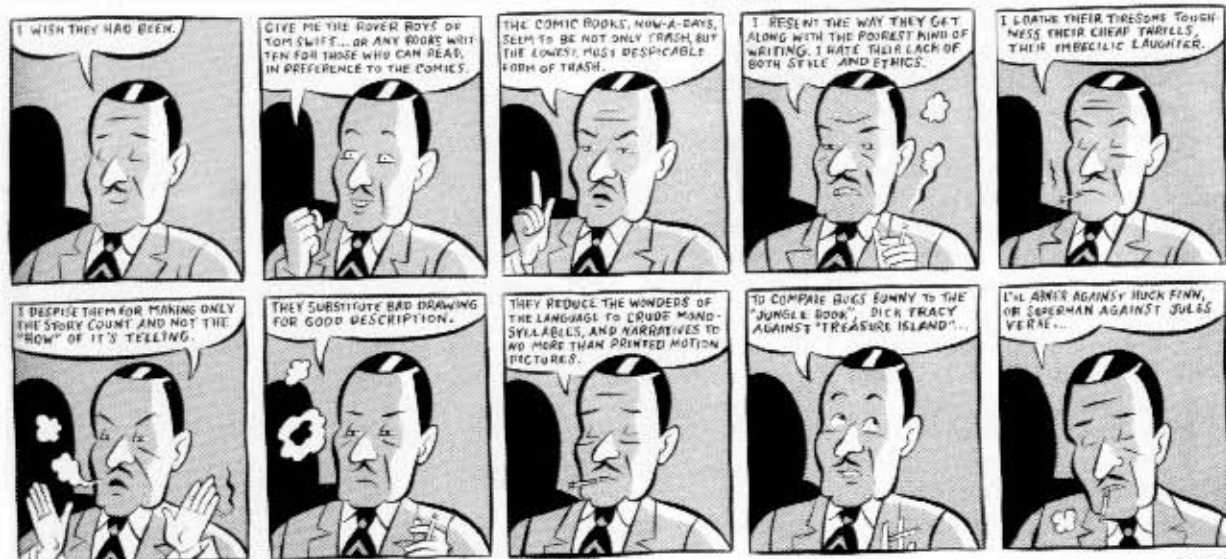
Myös Donald Phelps'n teksti Bill Holmanin Kalle Kehvelistä saa lihaa luiden ympärille, kun kirja julkaisee toistakymmentä värillistä sunnuntaistriippiä 1930-luvulta.

Kirjan parhaat tekstit voisivat olla normaalissa Comics Journalissa aivan saman näköisenä, mikä ei millään lailla vähennä niiden arvoa. Paul Gravettin ”Columbia's Voyage of Discovery” tutkailee ikuisiksi lupaukseksi jääneen Al ”Biologic Show” Columbian, Bill Sienkiewiczin entisen apupojan tuotantoa kriittisessä valossa. Gregory Cwiklikin ”What's Wrong With Comics Today?” ei puolestaan jää monta kiveä kääntämättä pyöhiessään amerikkalaisen sarjakuvan tilaa ja tulevaisuutta.

Noin puolet kirjasta on pyhitetty sarjakuville sarjakuvista. Kielämättä jo aihevalinnan pitäisi soittaa hälytyskelloja – ja komeasti ne kiltkattavatkin. Harva peräti 40 sarjakuvantekijän 1-5-sivuisista tarinoista tuo uusia näkökulmia sarjakuviin ja niiden tekemiseen. Parhaasta päästä ovat aiheen ohi piirtävän Spainin terävä Space Case, Art Spiegelmanin New Yorkin Modernin taiteen museolle 12 vuotta sitten tekemä popaidehenkinen High Art Lowdown ja Sethin vähäeleinen kertomus sarjakuvautentusiastista ja ”kuvasarjojen” kaltaisen massakulttuurin halveksijasta.

Useiden tarinoiden aihe on tekijöille tuttu: kun ideaa ei tule tai se ei materialisoidu. Muun muassa Richard Sala, Robert Crumb ja Gilbert Hernandez onnistuvat tekemään aiheesta näköisensä tarinan.

Epätasaisuudestaan huolimatta Comics Journalin erikoisnumero muistuttaa käsittomasta tosiasiasta. Sarjakuvajournalismin Mekka sijaitsee edelleenkin Seattlella. www.tcj.com

© Seth